

SAMSUNLU BİR RESSAM NEJAT AKYOL VE ESERLERİ

A PAINTER FROM SAMSUN NEJAT AKYOL AND HIS WORKS

Özgür GÜLBUDAK*

Özet

Bu çalışmanın konusunu Psikiyatrist Dr. Nejat Akyol'un resmetmiş olduğu ve günümüzde Nejat Akyol Bakım Merkezi'nde yer alan on dört tablo oluşturmaktadır. Nejat Akyol hayatını insanlara adanmış bir bilim adamı, eş, baba, dost ve sanatçı... Yaklaşık yirmi yıl boyunca Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde çalışmış, burada başhekimlik de yapmış ve kendi adıyla tanınan özel bakım merkezi kurmuştur. Samsun'da ikamet ettiği süre zarfında resimle ilgilenmiş olan Dr. Akyol'un yaptığı tabloların bir kısmı, günümüzde Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi'nin duvarlarını süslemektedir. Sanatçının yapmış olduğu tablolarda, Avrupa Sanatına olan ilgisinin yansısı Çağdaş Türk Sanatına dair izleri de görmek mümkündür

Anahtar kelimeler: Resim, Sanat Tarihi, Çağdaş Sanat, Türk Resmi.

Abstract

The subject of this study is composed of fourteen works painted by Psychiatrist Dr. Nejat Akyol and now located at Nejat Akyol Care Center. Nejat Akyol was a scientist, wife, father, friend and artist who devoted his life to people ... He has been working in Samsun Mental Health and Diseases Hospital for about 20 years,

* Arş. Gör., Doktorant, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Bornova/İZMİR.
E-mail: ozgurblk2777@gmail.com

where he has also worked as a chief physician and established a special care center known in his own name. Some of the paintings made by Doctor Akyol, who was interested in painting during his residence in Samsun, are now decorating the walls of Nejat Akyol Special Care Center. It is possible to see traces of Contemporary Turkish Art as well, which reflects the interest of the artist towards the European Art.

Key words: Painting, Art History, Contemporary Art, Turkish Painting.

Nejat Akyol, Beşikdüzü Köy Enstitüsü mezunu bir ailenin ilk çocuğu olarak 1951 yılında Giresun'da dünyaya gelmiştir. İlk ve ortaöğretimini burada tamamlayan Akyol, üniversite tahsilini 1975 yılında bitirmiştir. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu olan sanatçı, aynı fakültenin psikiyatri dalında uzmanlığını tamamlamıştır. İki yıl Erzurum Numune Hastanesi'nde görev yaptıktan sonra, 1982 yılında Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde göreve başlamış, iki sene sonra da başhekimliğe yükselmiştir. On dokuz yıl boyunca bu görevi icra eden Akyol, otuz beş yılı aşkın meslek hayatının ardından emekli olmuş ve Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi'ni kurmuştur. 2011 yılında Milletvekili aday adayı olan Akyol, birçok dernek ve kulüp içerisinde aktif rol almış ve 2017 yılında aramızdan ayrılmıştır¹ (Figür 1).

Figür 1: Nejat Akyol

Nejat Akyol'un on yıllık süre zarfında resmettiği on dört tablo, günümüzde kendi adıyla anılan bakım merkezinin duvarlarını süslemektedir². Akyol'un eserlerinin üzerinde imzası ve resmedildiği tarihler açıkça görülebilmektedir³. Sanatçının kompozisyonlarına

¹ Nejat Akyol'un yaşamına dair bilgiler, sanatçının eşi Sebahat AKYOL Hanımefendi ile 2018 Ocak-Mart ayları arasında yapılan görüşmeler sonucunda oluşturulmuştur. Sanatçı ile ilgili yaptığımız çalışmanın her bölümünde, göstermiş olduğu yakınlık ve paylaşımları adına kendisine minnettarız. Çalışmada kullanılan görsel ve bilgileri bizimle paylaşan sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Davut YİĞİTPAŞA'ya, yayının her aşamasında öneri ve düşüncelerini paylaşan saygı değer hocam Prof. Dr. Semra DAŞCI'ya teşekkürü borç bilirim.

² Sanatçının eşinin anlatımına göre, sanatçının resim dışında müzikle de ilgilendiği, iyi derecede saz çaldığı, ayrıca doğa sporlarıyla uğraştığı bilinmektedir.

³ Tabloların sanatçı tarafından ne şekilde adlandırıldığı bilinmediği için isimlendirmeler tarafımızca yapılmıştır. Ayrıca tabloların ölçüleri çerçeve payı da hesaba katılarak ölçülmüştür. Yani kullanılan ölçüler tablonun tamamını temsil etmektedir.

seçtiği konular farklılık göstermekle birlikte etkilenmiş olduğu sanat akımları da oldukça çeşitlidir. Doğa, gündelik hayat, portre konulu ve soyut üsluplu eserlerin ön plana çıktığı Nejat Akyol'un çalışmalarında, Barok, Post-Empresyonizm, Post-Ekspresyonizm, Natüralizm ve Çağdaş Türk Resminin izlerini görmek mümkündür.

Nejat Akyol'un doğa konulu eserleri arasında, çeşitli bitkisel kompozisyonlar ve at tasvirleri dikkat çekmektedir. Natürmort kompozisyonlar özellikle Barok Dönem ile beraber oldukça tutulmuş⁴ ve Post-Empresyonizm Dönemi'nde Van Gogh ile farklı bir kimliğe bürünmüştür⁵. Van Gogh'un 1887'de Fransa'da yaptığı ilk seride, ayçiçekleri yere yatmış şekildeyken, Arles'de bir sene sonra yaptığı ikinci seride, bir buket halinde vazodadır. Van Gogh ayçiçeklerine özel bir ilgi duymuş ve bu konuda birbirini taklit eden çalışmaların da bulunduğu ondan fazla örnek resmetmiştir⁶ (Figür 4).

Nejat Akyol'un "Ayçiçekleri 1" adlı çalışmasında, doğadaki ayçiçekleri doğal salınımları içerisinde ele alınmış gibi durmakta ve durağan natürmort eserlere oranla daha hareketli görünmektedir (Figür 2). Yaprakların ve çiçeklerin sıkışık biçimde resmedilmiş olması sanatçının özgün yorumu olarak değerlendirilebilir. Eserde sarının tonlarının çarpıcı biçimde ele alındığını görmek mümkündür. Yeşil ve mavi tonlarındaki diğer renk varyasyonları ile oluşturulan zıtlık, resmin üst bölümünde renklerin birbiri içerisinde çözülmesiyle son bulmaktadır. Bu da sanatçının ruh halinin bir yorumu olarak nitelendirilebilir.

Baş kısımları hafif öne doğru eğik olan ayçiçeklerinin, günün erken saatinde güneşi görmesi ile havaya mı kalktığı, yoksa tam tersi biçimde havanın kararması ile öne eğilerek geceye teslim olmak üzere mi oldukları tam olarak anlaşılmamaktadır. Fakat, sağ arka planda görülen berrak gökyüzü birinci seçeneği daha kuvvetli kılmaktadır.

Sanatçının Emprestyonist tavra sahip eserlerini, doğada mı yoksa ev ortamında, elinde bulunan fotoğraflar veya doğal bitkiler vasıtasıyla mı resmettiği kestirilememektedir. Çünkü sanatçının doktorluk mesleğini icra ederken içerisinde bulunduğu yoğun iş hayatı içerisinde, en azından resimlerini dışarıda değil de ev veya atölye ortamında gerçekleştirmesi daha olası gözükmemektedir⁷.

⁴ Özkan Eroğlu, *Sanatın Tarihi*, Tekhne Yayınları, İstanbul 2014, s.428-429.

⁵ Michael Howard, *Van Gogh-500 Görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s.55,79, 134, 135, 146, 147, 154, 155, 160, 161, 204, 233, 240, 241.

⁶ Howard, s.204.

⁷ Sebahat AKYOL'un anlatımına göre sanatçı resimler ile ilgili temel bilgilerini çocukluk yıllarından itibaren çalışarak edinmiş, ayrıca Samsun'daki Monalisa resim kursunun da sıkı bir takipçisi olmuştur. Yaklaşık on üç yıl bu kursa katılan Akyol, eserlerini ise boş vakitlerinde evde yapmıştır.

Figür 2: Nejat Akyol, Ayçiçekleri 1, 2004, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 83 x 83 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Sanatçının “Ayçiçekleri 2” adlı çalışmasında, Post Empresyonist tarzından vazgeçerek Post-Ekspresyonist bir tavır takındığı anlaşılmaktadır (Figür 3). Çünkü iki eser arasında biçim olarak gözle görülür bir fark söz konusudur. “Ayçiçekleri 1” adlı çalışmadaki soyut dokunuşlar, bu eserde daha da artmıştır. Böylelikle sanatçının uyguladığı benzer kompozisyonlarında bile, kendini taklit etmeyen yenilikçi bir üsluba sahip olduğu düşünülebilir.

Resim içerisinde bazı ayçiçekleri tam olarak seçilebilmekte, etrafında yer alan çeşitli sarımtırak fırça dokunuşları ise net biçimde, diğer ayçiçeklerini belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Bu tabloda da doğal ortamı içerisinde resmedildiği izlenimi uyandıran ayçiçekleri, atmosfer içerisinde erimekte, hatta zaman zaman yok olur gibi bir ifade kazanmaktadır. Resmin belirli bölümlerinde, renkler birbiri içerisinde geçerek saydam bir doku yaratmakta ve ayçiçekleri gibi sıradan bir konu insan üzerinde uhrevi bir duygu uyandırmaktadır.

Figür 3: Nejat Akyol, Ayçiçekleri 2, 2004, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 93 x 73 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Figür 4: Van Gogh'un Ayçiçeği Tablolarından Örnekler (Post Empresyonizm)

Ekspresyonizm, çağdaş resim dünyasında önemli yeri olan bir akımdır. Ekspresyonizm, modern bir akım olarak 1890'larda Norveçli sanatçı Edvard Munch, Avusturyalı Gustav Klimt, Belçikalı James Ensor gibi sanatçıların resimleriyle adını duyurmuştur. Politik istikrarsızlık ve ekonomik çöküntü ortamında Almanya'da Pozitivizm, Natüralizm ve Empresyonizm akımlarına karşı olarak ortaya çıkmıştır⁸.

Ekspresyonizm, doğanın doğrudan aktarılmasını hoş karşılamaz, bunun yerine duyguların ve iç dünyanın etkisini eserlere yansıtmaya çalışır. Akım, gerçek görüşün yerine, sanatçının kendine özgü görüşü üzerinde durulması taraftarıdır. 1900-1935 yılları arasında gelişen akım, doğayı ve toplumu nesnel bir bakış açısıyla betimlemeyi kabul etmeyerek, öznel ya da içsel gerçeğin yansıtılmasını savunmuştur. Özellikle Almanya'da sanat dallarının tümünde etkili olan akım, hem sanatta hem de toplumda kabul edilmiş geleneklere bir başkaldırı niteliği taşımaktadır⁹. Türk resminin gelişim süreci içerisinde ise, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'nin 1928 yılında düzenlemiş olduğu sergi, Ekspresyonizm akımından ilk izleri taşıması yönüyle özeldir. Bu akımından etkilenerek eser veren Türk sanatçıların başında Ali Avni Çelebi, Nuri İyem, Ömer Uluç, Bedri Baykam, Mehmet Gülerüz, Zeki Faik İzer ve Adnan Turani'yi saymak mümkündür¹⁰.

⁸ Zeynep Rona, "Dışavurumculuk", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C.1, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul 1997, s.451-452; Eroğlu, 496-498.

⁹ Rona, s.452.

¹⁰ Tolga Akalın, "Avrupa'da Ortaya Çıkan Dışavurum Akımının Türk Resim Sanatına Etkisi", *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, Ankara 2013, s. 163-177.

Figür 5: Nejat Akyol, Liman, 2004, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 62 x 82 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

“Liman” isimli tablo, Nejat Akyol’un elinden çıkma tek Soyut Dışavurumculuk (Abstre Ekspresyonizm) etkili eserdir (Figür 5). Soyut Dışavurumculuk’da taklide yer yoktur ve tamamen sanatçının iç dünyasını yansıtır. Birbirine paralel çizgilerin ve birbirini kesen çizgilerin görülebildiği kompozisyon, oldukça karmaşık bir düzendedir. Mavi, yeşil, kırmızı ve sarı tonlarının ön planda olduğu çalışmanın merkezinde daha statik, çeperlerde ise kaynayan ve eriyen tonlar ön plana çıkmaktadır. Eser yoruma açıktır ve resmin asıl özelliğine uygun biçimde izleyiciden izleyiciye farklı görüş ve hisler yaratmayı hedeflemektedir¹¹. Sanatçının önceki ayçiçeği tasarımlarıyla kıyaslandığında, şüphesiz daha farklı bir karakterdedir.

İbrahim Çallı ve Nazmi Ziya’nın öğrencisi olan Ercüment Kalmık (1908/1909-1971), Çağdaş Türk Resmî ve Cumhuriyet Dönemi resim sanatının önemli temsilcilerinden birisidir. Çeşitli dönemlerde yurtdışında bulunan sanatçı, Türkiye’ye dönmesinin ardından sürdürdüğü erken figüratif soyutlamalarında, belirgin konturlar ve güçlü bir desen anlayışı taşıyan çalışmalara imza atmıştır. 1960’larda balıkçıları, kayıkları ve yelkenlileri resmettiği eserlerinde, kompozisyonun parçalarını soyut bir fon önünde tasvir etmiştir. Düz renk lekelerinin ve konturların öne çıktığı tablolarda, lirik bir anlatım tarzı görülmektedir¹². Kalmık’ın soyut tarzda yaptığı “Liman” tablosunun, Akyol’u net biçimde etkilediği anlaşılmaktadır (Figür 5a). Sanatçının, Kalmık’ın eserini, renkleri yumuşatmak ve konturlarda bazı değişiklikler yapmak suretiyle kopyaladığı anlaşılmaktadır.

¹¹ Rona, s.451-454.

¹² Cumhuriyetin 50 Yılında Plastik Sanatlar, *Tunca Sanat Sergi Kataloğu*, İstanbul 2010, s.282; Cumhuriyet Dönemi Ressamları, *İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat Sergisi Kataloğu*, İstanbul 2015, s.7.

Resim 5a: Ercüment Kalmık, Liman, 1960, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 100 x 70 cm, İstanbul

Geçmiş çok daha eskiye giden Batılılaşma hareketi Türk resminde kendini 19. Yüzyıl ile beraber hissettirmeye başlamıştır. Batılılaşma hareketlerine ayak uyduran Türk sanatçıları, Batılı yeni teknikleri kullanarak Türk resminin özgünlüğünü ve yerelliğini geliştirme çabası içinde olmuşlardır. Yayınladıkları yazılarda, açtıkları sergilerde izleyiciye ve sanat camiasına bilgi paylaşımında bulunmuşlardır. Türk resminin yeni kimliğinin yerellikten ve halk kültüründen geçtiği konusunda hem fikir olan sanatçılar, yeni yüzyıla yeni akım ve etkileri aktarmışlardır. Bu düşünceden yola çıkan sanatçılar, köklü bir geçmişe sahip olan at olgusunu, kendi bakış açılarına göre şekillendirerek bu yerelliğe katkıda bulunmuşlardır. Çağdaş Türk Resim Sanatında at tasvirini yapıtlarında işleyen çok sayıda sanatçı vardır. At, dün olduğu gibi bugünde Türk sanatçısından hak ettiği değeri fazlasıyla görmüş, bu övgü eserlerde ölümsüzleştirilmiştir¹³.

Sanatçıları at temasına yönlendiren başlıca sebepler arasında, yaşadığımız toprakların tarihi ve kültürü içinde atın önemli bir yere sahip olması gelmektedir. At, bir binek hayvanının ötesinde gücün, ihtişamın, otoritenin sembolüdür. Sanatçılar bu noktadan aldıkları etkiyi pek çok sanat eserine kendi üslup zenginlikleri içinde yansıtmışlardır¹⁴.

Nejat Akyol'un atlarla ilgili çok sayıda tablosu bulunmaktadır. Buna karşın sanatçının at tasvirleri, Çağdaş Türk Resmi geleneği ile Batılı resim tarzının birleşiminden ilham almıştır diyebiliriz.

Sanatçının cepheden ve profilden yapmış olduğu çalışmalara ek olarak, atları grup halinde tasvir ettiği "Doğadaki Atlar" adlı bir eseri de vardır (Figür 6). Resmin merkezinde hepsi farklı yönlere bakan, doğada özgür biçimde hareket eden üç at görülmektedir. Atların tamamı kahverengi ve sarı yelesi olarak resmedilmiştir. Atların arkasında kırmızı bir gökyüzü kullanılmıştır. Güneşin son ışıkları atlara arkadan vurmaktadır. Bu özellik atların güneşe dönük bedenlerinde net biçimde algılanmakta, hatta kuyrukları ve yelelerini içine alarak bir bütünlük sağlamaktadır. Atların ayaklarının altında ise köpürmüş gibi bir takım fırça darbeleri ile hayvanların bacakları belli belirsiz bir şekilde bürünmüştür.

Atlardan en soldaki, izleyici ile göz göze getirilerek bir şeyler anlatmak istermiş gibi

¹³ Turan Başbuğ, "Çağdaş Türk Resim Sanatında At Tasvirleri", *İdil Sanat Dergisi*, C.1, S.5, Ankara 2012, s.289.

¹⁴ Başbuğ, 289.

bir ifade kazandırılmıştır. Ortadaki at, yere doğru bakmakta, sağdaki at ise soluna doğru uzaklara yönelmiş bir haldedir. Sanatçı, sıradan hayvanlara vermiş olduğu zengin ifade çeşitliliği ile oldukça duygusal bir hava yaratmıştır. Sanatçının eseri, birçok akım içerisinde yer edinmiş ve atlar üzerine sayısız esere imza atmış Alman ressam Franz Marc'dan (1880-1916) ilham almış olabilir. Ayrıca Fransız Romantik resminin önemli bir temsilcisi olan Eugène Delacroix'nın (1798-1863) da atlara olan ilgisi ve bu konuda sayısız çalışması olduğu bilinmektedir¹⁵.

Figür 6: Nejat Akyol, Doğadaki Atlar, 2005, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 140 x 106 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Nejat Akyol'un resmettiği “Renk Cümbüşü”, kendi adıyla anılan bakım merkezinde yer alan eserler arasındaki iki soyut çalışmadan biridir (Figür 7). Kırmızı, sarı, turuncu ve yeşilin tonları, resmin çevresinden merkezine doğru spiral bir biçim kazanarak birbirine geçmektedir. Kırmızı ve sarı daha baskın bir tonlama ile kullanılmış, mavi ise sadece arka plan olarak uygulanmıştır.

Soyut eserler, çeşitli alımlayıcılar üzerinde farklı izlenimler uyandırır. Hatta aynı izleyici bile zaman zaman farklı duygu ve hislere kapılarak değişik yorumlar yapabilir¹⁶. Bu eserde kırmızı ve sarı iyiliği, koyuya çalan yeşil ise hastalığı ve kötülüğü temsil eder bir havadadır. Gündelik hayat mavi ile sembolize edilmiş olabilir. Yani insanın kötülükle ve hastalıkla iç içe geçmiş yaşamında, erdem ve doğruluk peşindeki mücadelesi, oldukça sert geçişler ve renklerin içerisinde yer alan diğer renkler ise hayatın dengesini sembolize etmektedir denebilir.

¹⁵ Semra Daşçı, “Delacroix'nın Fırçasından Osmanlılar”, *Sanat Tarihi Dergisi*, C.IVX, S.1, İzmir 2005, s.69.

¹⁶ Yılmaz Özbek, *Postmodernizm ve Alımlama Estetiği*, Çizgi Kitabevi, İstanbul 2013, s.13-37.

Figür 7: Nejat Akyol, Renk Cümbüşü, 2005, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 57 x 77 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Nejat Akyol'un bir başka natürmort konulu tablosu, "Barış Çiçeği" veya "Yelken Çiçeği" adlı eserdir (Figür 8). Yelken Çiçeği, *Spathiphyllum* cinsi ev bitkilerine verilen genel addir¹⁷. Bitki tek bir taç yapraktan oluşur ve polenleri mısırı andıran bir organ şeklindedir. Ev veya iş ortamına oldukça uyumlu olan bu bitkinin bakımı da diğer bitkilere oranla oldukça kolaydır¹⁸.

Akyol'un "Barış Çiçeği" tablosu, Ayçiçeği tablolarına benzer şekilde, doğal ortamında resmedilmiş gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Kompozisyonun merkezinde yer alan bitki, tablonun çerçevesine sığmamış ve dışına taşmış durumdadır. Beş çiçeğin tamamı görülebilirken, dört çiçek çerçevenin dışına doğru uzanmaktadır. Barışı sembolize eden çiçek, tüm ihtişamı ile güzelliğini sergilemektedir. Beyaz renkli taç yaprakları ve bitkinin yeşil yaprakları öne çıkmakta, arka plan ise koyu ve daha sert fırça darbelerinden ibarettir. Zeminden başlayarak yükselen ve dik bir duruşa sahip bitkinin yaprakları ve taç yaprakları etrafa dağılmakta ve izleyenin içini huzur kaplamaktadır. Özellikle uygulandığı anlaşılın bitkinin beyaz rengi ve arka planın koyu tonları arasında sağlanan zıtlık, bu izlenimi kuvvetlendirmektedir.

¹⁷ Ertan Geneyikli, *Barış Zambağı'nın (Spathiphyllum) Bazı Çeşitlerinde Mikroçoğaltım Olanaklarının Araştırılması*, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 2009, s.14.

¹⁸ Geneyikli, s.14.

Figür 8: Nejat Akyol, Barış (Yelken) Çiçeği, 2006, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 53 x 67,5 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi'nde yer alan soyut çalışmalardan bir diğeri, "Kırmızı" adlı tablodur (Figür 9). Resmin neredeyse tamamına kırmızının tonları hâkimdir. Tablonun alt bölümünde, az miktarda beyaz ve gri renkler göze çarpmaktadır. Dikey kompozisyonun genel anlamda üzerinde, şerit biçimli üç renk katmanı görülmektedir. En alt kısımda pembeye kaçan bir kırmızı, onun hemen üzerinde beyaz, beyazında üzerinde, tablonun en üst çerçevesine kadar uzanan koyu kırmızı kullanılmıştır. Bu üç renk dalgalı ve geçirgen bir stildedir.

Figür 9: Nejat Akyol, Kırmızı, 2007, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 51,5 x 101,5 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Bir önceki soyut eserde de izah edildiği üzere, bu tarz eserler alılmayıcından alımlayıcıya göre farklı hisler ve izlenimler uyandırabilir. Beyaz zeminde belli belirsiz bir form dikkat çekmektedir. Kılcal ve daha kalın hatlara sahip kökleri veya damarları andıran bir şekle sahiptir. Beyaz renk üzerinde görülen bu çizgiler, bir bitkinin köklerini andırmaktadır. Bu şekillerin üzerinde, koyu kırmızıya doğru uzanan, kırmızı renkli bir cisim dikkati çekmektedir. Tam olarak ne olduğu anlaşılmasa da, bir çeşit çiçeğe benzetilebilir. Her iki yanında görülen, daha açık kırmızı şekiller ise bitkinin kıvrılmış taç yapraklarını hatırlatmaktadır.

Formları bitki dışında, insan vücudunun en önemli organlarından biri olan kalbe benzetmek de mümkündür. Bitkinin köklerini andıran şekilleri kalbe bağlanan damarlar olarak, üst kısımdaki şekli ise kalp gibi görmek mümkündür. Kalbin üzerindeki kırmızı dalgali renk ise organın vücuda kanı pompalamasını gösterir şekilde, tablonun tüm yüzeyine dağılmış gibidir. Dikkat edilirse kullanılan kırmızının tonu kan kırmızısıdır. Bu özellik itibarıyla, ikinci seçenek de azımsanmayacak derecede mantıklı görünmektedir. Buna karşın, sanatçı her iki görüşü karıştıran bir uygulamaya imza atmış da olabilir. Yani, bitkinin köklerinin onun için taşıdığı hayati mâna ile kalbin insana bahşetmiş olduğu yaşamsal görev, iç içe geçmiş biçimdedir.

2007 tarihli “Verandadaki Kadın” resminin merkezi, ressamın çalışmalarının geneline oranla farklı biçimde ele alınmıştır (Figür 10). Dalgali bir deniz manzarasını, arkasında güneşin hissedildiği kapalı bir hava durumu tamamlamaktadır. Ufuk çizgisinden resmin alt kısmına yaklaştığımızda, ince korkuluklu veranda görülmektedir. Verandayı kısıtlı biçimde görmemize neden olan resmin her iki yanına boydan boya yerleştirilmiş uçuşan perdeler, kapalı hava durumu ve dalgali deniz manzarasına eşlik etmektedir. Bu perdeler rüzgârlı havayı hissettirmek ve mekânı tamamlamak için oluşturulmuş gibidir.

Duygusal bir ortamın sol kısmında yer alan, ayaktaki esmer kadın, aslında resmin ana karakteridir. Çarşafa sarınmış, yarı çıplak biçimde duran kadın figürünün başı, hafif öne eğik ve kolları birbirini sıkıca kavramaktadır. Kadının izleyicide bıraktığı ilk izlenim, duygu yüklüdür. Kadının ilgisi manzaraya değil, aksine içeriye yönelmiş biçimdedir. İzleyici duygusal bir atmosferin içine çekilerek kadının yalnızlığına ortak olmaktadır.

Yoğun ışık gölge oyunları ve kadının bedenindeki orantısızlık akla El Greco'nun figürlerini ve eserlerini getirmektedir¹⁹ (Figür 11). Kadının oldukça uzun tutulmuş boynu, kolları ve bacakları, bunun en bariz göstergeleridir.

¹⁹ Patrick de Rynck, *Resim Nasıl Okunur-Eski Ustalardan Dersler*, Hayalperest Yayınevi, İstanbul 2016, s.210-215; Eroğlu, s.406-416.

Figür 10: Nejat Akyol, Verandadaki Kadın, 2007, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 95,5 x 95 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Figür 11: El Greco, Diriliş (1596-1600), St. John'un Vizyonu (1608-1614)

Sanatçının Samsun Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi'nde yer alan, üç at başı portre çalışmasından en eski tarihli olanı, "Cepheden Kahverengi At Başı"dır. Resim, sanatçının en eski at başı tablosu olmasının dışında, Nejat Akyol'un resimlediği, Özel Bakım Merkezi'nde bulunan cepheden tek at portresidir. Atın cepheden gösterilen başı, hemen hemen resim yüzeyinin tamamını kaplamaktadır. Resmin fonunda ise, atın rengine oranla birkaç ton daha açık bir kahverengi tercih edilmiştir.

Sanatçının 2005 tarihli "Doğadaki Atlar" kompozisyonunda tercih ettiği kahverengi ve sarı yeşilli at profili, ufak değişikliklerle bu resimde de kullanılmıştır (Figür 12). Bu ufak değişikliklerden göze batanlar; kullanılan atın renginin koyu kahverengi olması ve sarı tonlarındaki yelenin daha açık bir değerde, platin sarısı olarak uygulanması olarak gösterilebilir. Koyu kahverengi bir atın bu türden bir yeşile sahip olması doğal şartlar altında imkânsızdır. Nejat Akyol bu tercihi ile zıt renklerin uygulanışına bir yenisini eklemiştir. Doğadaki atlar tablosundan farklı olarak, yeşelinin bir gözünü kapattığı atın üzerinde koşum takımları da mevcuttur. İzleyici ile göz göze gelen at heykelimsi biçimde donuktur. Atın

bedeni ile arka plan rengini ayıran daha açık kahverengi ton, ışık gibi görülmekte ve at ile arka planın konturlarını yumuşatmaktadır.

Figür 12: Nejat Akyol, Cepheaden Kahverengi At Başı, 2008, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 50 x 85 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

2009 tarihli “Hapsolmuş Beyaz At” tablosu, Özel Bakım Merkezi’ndeki at tabloları içerisinde, beyaz bir atın resimlenmiş olduğu tek çalışmadır (Figür 13). Ayrıca “Doğadaki Atlar” ve 2008 tarihli “At Başı” tablosuna oranla gerçekçi bir mekâna yer verilmiş tek eserdir.

Figür 13: Nejat Akyol, Hapsolmuş Beyaz At, 2009, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 76 x 66 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Resmin zemininden başlayan ve atın göz hizasında son bulan bir arazi, bu arazinin sağ üst köşesine konumlandırılmış bir bina görülmektedir. Binanın üzerindeki hafif bulutlu

gökyüzü ile kompozisyon tamamlanmıştır. Sol ön planda, boynu neredeyse gövdesine paralel biçimde, başı yere eğik, yelesi boynunu örten profilden beyaz bir at başı tasvir edilmiştir. Baş kısmı resmin solundan sahneye dâhil olan atın boynunun yarısından sonrası, bir bıçakla kesilmiş gibi bırakılmış ve tabloya alınmamıştır. Resim yüzeyinin neredeyse yarısını kaplayan bu at başının üzerinde, siyah renkli at koşum takımları gözükmemektedir. At başının hemen önünde, yere sabitlenmiş bir direğe teller tutturulmuştur. Bu direk ve ona gerilmiş tellerden, burasının atlar için yapılmış bir çit olduğu akıllara gelmektedir.

Sanatçı, atın başına vermiş olduğu duruş ve ifade ile hayvanın üzgün halini izleyiciye yansıtmak istemiştir. İfadeyi güçlendirmek adına, onu çitlerden oluşan bir mekâna hapsolmuş halde resmetmiştir. Hayvan kısık gözleri ve ağlamaklı haliyle son derece duygu yüklüdür. Doğanın göbeğinde, ama hapsolmuş biçimde, kaderine boyun eğmektedir. Nejat Akyol, “Doğadaki Atlar” eserinde özgür atları, burada ise özgürlüğü elinden alınmış bir atı işlemiştir.

Sanatçının hayvanları, özellikle de atları çok sevdiği sayısız çalışmasından anlaşılmaktadır. Bu eseri ile atların içinde buldukları zor duruma bir gönderme söz konusudur. Ayrıca eser, dolaylı yoldan benzer şartlarda yaşayan tüm canlıların sessiz çığlıklarını duyarlı insanlara iletmek için seçilmiştir. Sembolik anlatımlar barındıran oldukça özel bu eser, sanatçının hastalarına olan yaklaşımını da gözler önüne sermektedir. Onların kederini paylaştığını ve genel anlamda ne durumda olduklarını hissettirmektedir.

Atatürk’ün 1936 yılında Florya’ya geldiği ve burada kendisi için yaptırılan sahil evini ziyaret ettiği bilinmektedir²⁰. Tablo, o dönem Atatürk ve İsmet Paşa’nın birlikte vakit geçirdiği anı ölümsüzleştiren bir fotoğraftan yararlanılarak resmedilmiştir (Figür 14). Fotoğraf ve tablo arasındaki benzerlik, şüphe götürmez derecede kendini belli etmektedir (Figür 15). Eseri, belli bir üslup içerisinde göstermek pek mümkün gözükmemektedir. Ancak izlenimci bir porte anlayışı içerisinde gösterilebilir. Gerçekçi olmayan pastel renk kullanımları ve bozulmuş formlar bunu destekler niteliktedir.

Sanatçı, Gazi’nin bacak bacak üstüne atar durumdaki oturuşunu, masasını, Atatürk’ün kendine has tarzını yansıtan kostümünü ve ellerinin pozisyonunu fotoğraftan aynen kopyalamıştır. Bunu yaparken Ata’nın jest ve mimiklerine ufak farklılıklar ekleyerek bazı küçük dokunuşlarda bulunmuştur. Fotoğrafta gülümsemediği anlaşılan Atatürk, tabloda tebessüm halinde resmedilmiştir. Ayrıca, sanatçının orijinal fotoğraftaki sandaletler içerisinde görünen beyaz çoraplar yerine, griyi tercih ettiği anlaşılmaktadır. Gazi’nin hasır örgü sandalyesi ve masası dikkat çekicidir. Masa üzerinde Atatürk’ün çok sevdiği kahveyi de görmek mümkündür. Eserin arka planı da değiştirilerek betimlenmiş, Atatürk’ün Florya’ya ziyareti, izleyiciye hissettirilmek için deniz manzarasına yer verilmiştir.

Resmin en ilginç noktalarından birisi, Gazi’ye eşlik eden İsmet Paşa’nın kırılmış ve Atatürk’ün tek başına resmedilmiş olmasıdır. Nejat Akyol’un neden Atatürk’ün bu fotoğrafını seçtiği ise tamamen kişisel olmalıdır.

²⁰ <http://ataturkkk.blogspot.com.tr/2009/10/ataturk-ve-kucuk-ulku-floryada.html> (Erişim Tarihi:21.03.2018).

Figür 14: Nejat Akyol, Mustafa Kemal Atatürk Portresi, 2011, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 93 x 123,5 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Figür 15: Atatürk, Manevi Kızı Ülkü ve İsmet İnönü ile Florya'da, 21 Haziran 1936

Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi'nde yer alan bir diğer Atatürk tablosu, "Atatürk Türkü Söylerken" adlı çalışmadır (Figür 16). Sanatçı, konu olarak Atatürk'ün 1937 yılında Tunceli ziyareti sırasında²¹ çekilmiş bir fotoğrafını seçmiştir (Figür 17). Akyol'un Atatürk sevgisi, iki eserin de oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir. Resmin merkezine yakın bölümde, bağdaj kurmuş biçimde oturan Atatürk görülmektedir.

Atatürk figürü tamamen fotoğrafa göre çizilmiş olup, Gazi'nin bulunduğu ortam sanatçı tarafından değiştirilerek yorumlanmıştır. Jest ve mimiklerinden türkü söylediği anlaşılan Atatürk, takım elbisesi içerisinde oldukça şık görünmektedir. Buna karşın yere bağdaj kurmuş biçimde oturmuş ve içli biçimde türkü söylemektedir. Atatürk'ün sırtını yasladığı ağaç, resmin sol ön kısmındaki ağaç, Atatürk'ün önündeki ağaç ve taş, resmin sağındaki taş parçası ve tablonun sağ alt kısmından ortasına doğru uzanan bitki fotoğrafa göre resmedilmiştir. Bununla birlikte, resmin arka planındaki manzara, açık hava ve sağ ön bölümde görülen beyaz yavru köpek, sanatçının kompozisyona yaptığı ilavelerdir.

²¹ <http://www.trtarsiv.com/izle/118915/1937-mustafa-kemal-ataturk-un-dogu-anadolu-gezisi> (Erişim Tarihi: 23.03.2018).

Figür 16: Nejat Akyol, Atatürk Türkü Söylerken, 2011, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 121 x 91, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Akyol, bu eseri ile Atatürk'ün mütevazılığını ön plana çıkarmak istemiş olmalıdır. Bunu yaparken yine Ata'nın doğa ve hayvan sevgisini de, yaptığı çeşitli dokunuşlarla izleyiciye yansıtmayı hedeflemiş olmalıdır. Atatürk, içerisinde bulunduğu koyu kahverengi renklerin ön plana çıktığı mekânda, canlı renkler ile hayat dolu bir tarzda resmedilmiştir.

Figür 17: Atatürk Tunceli Ziyaretinde Türk Söylerken, 1937

Nejat Akyol'un 2013 yılında resmettiği "Semazenler" adlı eser, Özel Bakım Merkezi'nde yer alan 2013 tarihli tek eserdir (Figür 18). Konu olarak geleneksel bir konu tercih edilmiştir. Semada dönen dervişler, resmin tamamına yayılmış biçimde görülmektedir. Semazenin başına giydiği sikkesi onun mezar taşı, üstündeki tennuresi kefenini, omuzuna aldığı hırkası da mezarını temsil etmektedir²². Yani o, ölmeden ölmüş, hak ile hak olmuş, Mevlâna'nın dediği gibi "Gerçek olan başlangıç noktasına ulaşmış, gözlerindeki perde kalkmış ve sırları görmüştür"²³.

Beyaz ve mavi tonlarının ağırlıklı olarak kullanıldığı tablonun ön planında, izleyiciye

²² <http://www.mevlana.org.tr/index.php/mevlevi-kiyafetleri> (Erişim Tarihi:22.03.2018).

²³ http://akademik.semazen.net/article_print.php?id=170 (Erişim Tarihi: 23.03.2018).

sırtı dönük bir semazen görülmektedir. Başu hafif yana eğik, bir eli gökyüzüne diğeri yeryüzüne dönük biçimdedir. Bunun anlamı, Hak'tan alır, halka verir şeklinde tanımlanmaktadır. Bu şekilde yeniden doğuş tamamlanmış olur. Bu uhrevi anlam, semazenin ellerinin atmosfer içinde erimesiyle yoğun bir anlam kazanmıştır. Dervişin tennuresi de bir çark gibi açılmış ve kıvrımları son derece düzenli biçimde resmedilmiştir. Arka planda yer alan diğeri dervişler buz mavisi ile resmedilmiş olup, ruhani atmosferi tamamlayıcı roledirler.

Sanatçı, sema dönen dervişleri ele aldığı çalışmasıyla, Anadolu coğrafyasında yüzyıllardır uygulanan bir geleneği betimlemiştir. Yerli ve yabancı turistlerin her yıl akın akın izlemeye gittikleri bu gösteri, günümüzde de önemini sürdürmeye devam etmektedir.

Figür 18: Nejat Akyol, Semazenler, 2013, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 63 x 83 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

“Kahverengi At Başı”, Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi'nde yer alan en geç tarihli (2014) çalışmadır (Figür 19). Resmin sağından sahneye dâhil olan at, yarı profilden resmedilmiştir. Çalışmanın konusu olarak, 2008 tarihli “Cepheden Kahverengi At Başı” portresindekine benzer özellikler sergileyen bir at seçilmiştir. Sadece çalışmadaki atın yelesi siyah ve daha seyrek olarak tercih edilmiş olup atın alnında ve burnunun üzerinde beyaz lekelere yer verilmiştir. “Hapsolmuş Beyaz At” çalışmasına benzer olarak, atın boynunun yarısından sonrası resme girmemiş, yalnızca göğsünün bir bölümü verilmiştir.

Atın arka planında yer alan, koyu kahve tonundaki, ata oranla daha açık fon, 2008 tarihli çalışmayı andırmaktadır. Yine 2008 ve 2009 tarihli çalışmalarda olduğu gibi atın üzerinde koşum takımları vardır. Sanatçı net biçimde anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak için, daha açık renkli bir koşum takımını tercih etmiştir. At, kısık gözleriyle izleyiciye doğru yönelmiş haldedir. Oldukça donuk bir ifadeye sahip olan hayvan heykelimsi bir edadadır.

Figür 19: Nejat Akyol, Kahverengi At Başı, 2014, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 52,5 x 72,5 cm, Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi, Samsun

Sonuç

Doktor ve sanatçı Nejat Akyol'un yaklaşık on yıl içerisinde resmetmiş olduğu eserler çeşitli konu ve üslup özelliğini içermektedir. Konular arasında doğa, bitkiler, atlar, soyut konular ve insan portreleri tercih edilmiştir. Üslup bakımından ise Batılı ve yerel üslupların etkisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Sanatçının içinde yaşamış olduğu çağ da hesaba katıldığında, sanatçının koşulsuz şartsız Sanat Tarihi'nde karşılaşılan sanat akımlarına bağlanmadığı ve modern sanatlardan da esinlendiği aşikârdır.

Nejat Akyol'un resimlemiş olduğu eserlerin zengin konu çeşitliliği ve farklı üsluplara olan ilgisi, sanatçının birikimini ispatlar niteliktedir. Sanatçı, eserlerinin büyük bölümünde Avrupalı sanat akımlarından etkilenmiş, fakat herhangi bir dönem içerisinde kendini sınırlamamış, farklı üsluplardan esinlenen eserler vermiştir. Bu sanat akımları içerisinde, 19.-20. Yüzyıl ve sonrasına tarihlendirilen akımlar ağırlıktadır.

Akyol, benzer konuları resimlerken bile kendini tekrarlamamış ve farklı uygulamalara yönelmiştir. Toplam on dört adet resminden atları konu alan tabloların değişik biçimde işlenmiş olması, bu farklılığı açıkça göstermektedir.

Nejat Akyol'un 2000'li yılların ortalarında, ağırlıklı olarak resmettiği natürmort serisinde bulunan "Ayçiçeği" ve "Barış Çiçeği" kompozisyonları, sanatçının doğaya ve bitkilere olan tutkusunu göstermesi açısından önemlidir. Sanatçı, doğayı ve içinde barındırdığı canlıları, iç huzuru ve sükûneti bulmak, bu duygularını da izleyicilere geçirmek niyetiyle kullanmış olmalıdır. Genel olarak Nejat Akyol'un ele aldığı ayçiçeği temasının Van Gogh, çok sayıdaki at konulu eserin de Franz Marc ve Eugène Delacroix gibi tanınmış yabancı sanatçıların etkisinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılabılır. Ayrıca, "Liman" adlı tabloda görüldüğü üzere, Ercüment Kalmık gibi yerli sanatçıları da takip ettiği anlaşılmaktadır.

Nejat Akyol'un eserlerinde, şüphesiz sanatçının kendine has tavrı belli olmaktadır. Bununla beraber, sanatçıyı özel kılan özelliklerin başında, mesleği ve sanatçının üzerinde bırakmış olduğu etki gelmektedir. Yaklaşık yirmi yıl boyunca Samsun Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde çalışan sanatçının eserleri, bir yönüyle karşılaştığı çevrenin etkisinden kurtulmanın bir yolu olmuştur. Bu tutum, sayısız yabancı ve Türk doktorun, resim

yapmayı kendilerine bir uğraş olarak seçmelerindeki en önemli sebeplerden biri olarak gösterilebilir. Doktorlar arasında sıkça karşılaşılan resim yapma geleneği, onların huzuru bulabileceği ve zihinlerini boşaltabileceği, bir meşgale olarak ön plana çıkmaktadır. Sanatçı, doğaya ve canlılara yönelen resim anlayışıyla oldukça duyarlı bir portre çizmekte, bunu yaparken de iç huzuru bulmaya çalışmaktadır. Buna rağmen, sanatçının içinde bulunduğu ortam ister istemez eserlerine de yansımıştır. Depresif ruh halindeki “Verandadaki Kadın” (2007) karakteri, kanı çağrıştıran koyu tonlarıyla “Kırmızı” (2007) ve kederi yansıtan “Hapsolmuş Beyaz At” (2009) tabloları, çalışma ortamının sanatçı üzerinde bıraktığı etkileri yansıtması açısından önemlidir.

Nejat Akyol, ömrünün son yıllarında ele aldığı Atatürk ve semazen konulu eserleri ile yerli ve milli geleneklere yönelmiş olup Çağdaş Türk Resmi etkisine girmiştir denebilir. Akyol’un eserleri bu yönüyle, gerek Avrupa gerekse Anadolu’dan manzaralar yansıtmış ve iki değer de harmanlanmış bir hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatçı, Samsunlu yerel bir ressam olması, farklı akım ve konu zenginliğine sahip resimler yapması açısından özel bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Tolga, “Avrupa’da Ortaya Çıkan Dışavurum Akımının Türk Resim Sanatına Etkisi”, *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, Ankara 2013, s. 163-177.
- Başbuğ, Turan, “Çağdaş Türk Resim Sanatında At Tasvirleri”, *İdil Sanat Dergisi*, C.1, S.5, Ankara 2012, ss.282-306.
- Cumhuriyetin 50 Yılında Plastik Sanatlar, *Tunca Sanat Sergi Kataloğu*, İstanbul 2010.
- Cumhuriyet Dönemi Ressamları, *İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat Sergisi Kataloğu*, İstanbul 2015.
- Daşçı, Semra, “Delacroix’nın Fırçasından Osmanlılar”, *Sanat Tarihi Dergisi*, C.IVX, S.1, İzmir 2005, ss.61.78.
- Eroğlu, Özkan, *Sanatın Tarihi*, Tekhne Yayınları, İstanbul 2014.
- Geneyikli, Ertan, *Bariş Zambağı’nın (Spathiphyllum) Bazı Çeşitlerinde Mikroçoğaltım Olanaklarının Araştırılması*, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 2009.
- Howard, Michael, *Van Gogh-500 Görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.
- Özbek, Yılmaz, *Postmodernizm ve Alımlama Estetiği*, Çizgi Kitabevi, İstanbul 2013.
- Rona, Zeynep, “Dışavurumculuk”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Yapı Endüstri Merkezi, C.1, ss.451-454.
- Rynck, Patrick de, *Resim Nasıl Okunur-Eski Ustalardan Dersler*, Hayalperest Yayınevi, İstanbul 2016.
- URL 1 <http://ataturkkk.blogspot.com.tr/2009/10/ataturk-ve-kucuk-ulku-floryada.html>
- URL 2 <http://www.trtarsiv.com/izle/118915/1937-mustafa-kemal-ataturk-un-dogu-anadolu-gezisi>
- URL 3 <http://www.mevlana.org.tr/index.php/mevlevi-kiyafetleri>
- URL 4 http://akademik.semazen.net/article_print.php?id=170